

Alemmat käsityöläiskoulut

Nimen-

muutokset:	Sunnuntaikoulut	1842 – 1892
	ja iltakoulut	1858 – 1892
	Alemmat käsityöläiskoulut	1892 – 1924
	Yleinen ammattilaiskoulu	1924 – 1941
	Yleinen ammattikoulu	1942 – 1950

Aika 1888 – 1951

Historia Ammattiopetuksen alku oli maassamme hidasta ja vaatimatonta. 19.1.1842 annetun asetuksen mukaisesti perustettiin Helsinkiin **sunnuntaikouluja**, joiden tarkoituksena oli "antaa käsityöläisoppipojille ja kisäilleille opetusta kristinopissa sekä kirjoitus- ja laskutaidossa". Koulu sai valtionavustusta ja toimi vain sunnuntaisin. 29.12.1858 annetulla asetuksella laajennettiin sunnuntaikoulut kaksiluokkaisiksi ja perustettiin niiden lisäksi **iltakouluja**, joissa annettiin opetusta paitsi sunnuntaisin myös kolmena - neljänä arki-iltana viikossa. Iltakouluissa oli sen verran jo ammatillistakin opetusta, että täydellisen kurssin suorittaneiden oppilaiden kisälliaikaa lyhennettiin puolella.

Teollisuuden kehittyminen, ammattikuntalaitoksen lakkauttaminen sekä siirtyminen elinkeinovapauteen aiheuttivat, että ammatillisen ja teknillisen opetuksen uudistaminen tuli 1800-luvun loppupuolella Helsingissäkin ajankohtaiseksi. Yksityisten aloitteesta perustettu Veistokoulu aloitti toimintansa 1.1.1871. Vuonna 1874 asetettiin komitea suunnittelemaan sunnuntai- ja iltakoulujen uudelleen järjestämistä. Komitea jätti ehdotuksensa seuraavana vuonna ja tämän mukaisesti 25.11.1885 päivätyllä keisarillisella julistuksella Veistokoulusta muodostettiin Helsingin ylempi käsityöläiskoulu, jota johti maamme Taideteollisuusyhdistys, ja joka sijoitettiin 1887 Ateneumin taloon. Mainitun yhdistyksen ja kaupungin välillä solmittiin 1887 sopimus, jonka mukaan Helsingin tehtaissa ja käsityöläisliikkeissä työskentelevät työläiset saivat opetusta ylemmän käsityöläiskoulun valmistavalla luokalla, jonka kurssi oli yksivuotinen ja oli nimeltään **alempi käsityöläiskoulu**. Kun Ateneumin tilat olivat ahtaat ja kun alempi käsityöläisopetus oli verraten vieras taideteollisuusyhdistyksen toiminnalle, kehotti senaatin kauppa- ja teollisuustoimikunta Uudenmaan läänin kuvernööriä hankkimaan Helsingin kaupunginvaltuustolta lausunnon käsityöläiskoulujen uudistamisesta. Kaupunginvaltuuston asettama valiokunta ehdotti 10.2.1892 Ateneumissa toimivan alemman käsityöläiskoulun lakkauttamisesta ja kahden uuden koulun perustamisesta sen tilalle. Kaupunginvaltuuston 1.3.1892 tekemän päätöksen mukaisesti Helsingin alemmat käsityöläiskoulut aloittivat toimintansa syksyllä 1892, toinen talossa Annankadulla, vuodesta 1899 lähtien Tallbergin liikepalatsissa Aleksanterinkatu 21 ja toinen Kalliossa kansakoulun talossa, Neljäs linja 9. Koulujen johtokunnan ohjesäännön kaupunginvaltuusto vahvisti 14.6.1892. Kurssi oli sekä Aleksanterinkadun että Kallion alemmassa käsityöläiskoulussa aluksi yksivuotinen, ja molemmissa kouluissa oli sekä suomen- ja ruotsinkielinen osasto. Kouluihin otettiin 13 vuotta täyttäneitä ja pääsyvaatimuksena kouluun oli lukutaito. Syksyllä 1892 oli Aleksanterinkadun koulussa 46 ja Kallion koulussa 17 oppilasta. Oppilaat jaettiin luokkiin heidän tietojensa perusteella.

Syksyllä 1896 alemmat käsityöläiskoulut laajennettiin kaksivuotisiksi, ja 12.9.1900 senaatti vahvisti uudet määräykset alemmille käsityöläiskouluille. Tunnit olivat arki-iltaisin 19 - 21 sekä sunnuntaisin kaksi tuntia. Pääsyvaatimuksena oli, että ”pyrkijän tulee osata lukea sisältä, kirjoittaa sanelun mukaan sekä laskea kokonaisilla luvuilla”. Opetus käsitti ”käsivarais- ja viivainpiirustusta (tai kuosipiirustusta), laskentoa, ainekirjoitusta, oikeenkirjoitusta, kaunokirjoitusta ja kirjanpitoa”. Syksyllä 1910 opetuksessa tapahtui sellainen muutos, että oppilaat jaettiin ammattiryhmiin ja nämä ryhmät yhdistettiin koululuokiksi. Aleksanterinkadun koulussa toimi vuodesta 1905 suomenkielinen kansakoulukurssi, joka lopetettiin syksyllä 1916, jolloin suomenkieliset kansakoulut rupesivat järjestämään iltakursseja. 1907 kansakoulukurssi ulotettiin myös ruotsinkielisiä oppilaita koskevaksi. 25 ensimmäisen vuoden aikana oli alemmissa käsityöläiskouluissa käyneiden lukumäärä 6293, ja oppilaiden ikä vaihteli 13 – 65 vuoden välillä.

1920-luvulla tapahtui Helsingin ammattikoululaitoksen kehityksessä huomattavia muutoksia. 2.3.1920 annettiin asetus yleisistä ammattilaiskouluista, jolla kumottiin 12.9.1900 annettu julistus. Uuden asetuksen mukaisesti alemmat käsityöläiskoulut lopettivat toimintansa keväällä 1924, ja syyslukukauden 1924 alussa niiden toiminnan jatkajaksi tuli Helsingin **yleinen ammattilaiskoulu**, jonka ohjesäännön kaupunginvaltuusto vahvisti 7.10.1925. Yleisen ammattilaiskoulun tehtävänä oli ”edistää käsityö- ja teollisuusaloilla työskentelevien nuorten henkilöiden kehittämistä taitaviksi työntekijöiksi ja laajentaa heidän toiminnassaan tarpeellisia ammatti- ja kansalaistietoja”. Koulu toimi iltakouluna, ja siinä oli sekä suomen- että ruotsinkielinen osasto, joille otettiin sekä mies- että naisoppilaita. Oppijakso oli kaksivuotinen, ja opetusta annettiin 10 – 13 tuntia viikossa arkipäivinä klo 18 – 20 sekä sunnuntaisin kaksi tuntia. Oppilaat oli jaettu luokkiin ammattiryhmittäin. Alempiin käsityöläiskouluihin verrattuna koulun opetusohjelma oli laajennettu; uusina opetusaineina olivat mm. ammattitalous ja ammattihygienia. Myös pääsyvaatimuksia oli tiukennettu niin, että ainoastaan täydellisen kansakoulun suorittaneita tai vastaavan tietomäärän omaavia oppilaita otettiin kouluun. Koulun johto kuului kaupunginvaltuuston valitsemaalle ammattilaiskoulujen yhteiselle johtokunnalle. Koulussa oli lukuvuonna 1924 - 1925 viisi suomen- ja kaksi ruotsinkielistä luokkaa.

Yleinen ammattilaiskoulu siirtyi syksyllä 1930 Aleksanterinkadulta uuteen kaupungin rakennuttamaan ammattikoulutaloon Kansakoulukatu 3:een. Vuosina 1934 – 1935 oli koulussa 17 suomen- ja kaksi ruotsinkielistä luokkaa ja oppilaita 347. Koulun perustamisesta asti tapana ollut opetustuntien pito sunnuntaisin lopetettiin syksyllä 1937. Laki ammattioppilaitoksista annettiin 26.5.1939, ja vuoden 1942 alusta lähtien koulun nimi muutettiin lain mukaisesti Helsingin **yleiseksi ammattikouluksi**. Nimenmuutos johtui siitä, että koulussa opiskeli suuri joukko kansakoulun juuri suorittaneita tyttöjä ja poikia, joten uusi nimi vastasi syntynyttä tilannetta. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 20.9.1944 ja kauppa- ja teollisuusministeriö vahvisti 4.4.1946 uuden ohjesäännön Helsingin ammattiopetuslaitoksille. Yleinen ammattikoulu toimi edelleenkin iltakouluna, joka jakaantui suomen- ja ruotsinkieliseen osastoon. Opetus kesti kaksi lukuvuotta, joista kumpikin sisälsi 32 työviikkoa. Opetustuntien lukumäärä oli 10 viikkotuntia. Kouluun otettiin sekä mies- että naispuolisia oppilaita, jotka olivat jaetut ammattien mukaan luokkiin. Opetus käsitti äidinkieltä

kirjoitusharjoituksineen, ammattiopirustusta, ammattilaskentaa, ammattitaloutta, kirjanpitoa, fysiikkaa, teknologiaa, sähköoppia ja kansalaistietoa. Koulun lähin johto kuului ammattiopetuslaitosten johtokunnalle. Yleisen ammattikoulun oppilasmäärä oli suurimmillaan vuosina 1945 – 1946, jolloin oppilaita oli 427. Seuraavana lukuvuotena lukumäärä oli 353.

14.2.1946 oppivelvollisuuslain muutoksen jälkeen yleinen ammattikoulu ei enää voinut toimia oppivelvollisuuskouluna. Koulun rehtorin aloitteesta kauppa- ja teollisuusministeriö hyväksyi koulun opetussuunnitelmaan muutoksen, jonka mukaan koulu rupesi 1947 järjestämään opetusta myös kurssien muodossa. Opetuksen pääpaino olikin seuraavina vuosina kurssitoiminnassa. Kun koululla ei ollut omia huonetiloja eikä kunnollisia opetusvälineitä, ja kun koulun vakinaisten luokkien oppilasmäärä väheni jatkuvasti, 1948 – 1949 oli vain 95 oppilasta, päätettiin viimeksimainittuna vuonna jakaa kurssitoimintaopetus kahteen osaan ja alistaa miespuolisia oppilaita käsittävät kurssit valmistavaan poikien ammattikouluun ja naispuolisia koskevat valmistavaan tyttöjen ammattikouluun. Valtioneuvoston 20.4.1950 tekemällä päätöksellä tämä jako vahvistettiin ja samalla lopetettiin yleisen ammattikoulun toiminta 31.5.1950.